

Анжир-бурч МЕДЭЭЛЕР

НАЙЫРАЛГА ТУРАСКААТКАН

Уластарың найыра-
лыңың ССРЗ-ниң 60
чылыңга тураскааткан
кемээзи Анжир-бурч
кулутура ордунуң эр-
кем. Кемээзи тап буу-
руге лабораторияның
ажыдаңчылары белет-
көөн. Ону лаборатория
начальниги Л. А. Хомен-
ко аныктан. Оларның
комсомолчу - аныктар
коллективинде тыва,
орус, хакас, башкир
аэзо өсө-дээ нациялар-
ның төлөөлүчүлери бир
демниң ажыдаң турар.
Коллективтин алды эд-
дээ ук кезеге кайы-бир
республиканың национал
хемин кедип, кыска төөгү-
нү чугаалап, аш-чемин
делген салган. Мы, пүдүк
чаңгылаңып, национал таң-
дылар, казыргылаңган. Хеп
таалазы-биле Азербайжан
ССР-ни көргүскөн хүндүс-
кү эддеч бирги черин ал-
ган. Столга аш-чемин
таарымчалыг кылдыр дел-
ген салырыңга бирги эд-
деч тилекиң болган. Стол-
да манчы, соктаан даңган,
хайындырган эът, куйга,
тыва шайны делген салган.
Азербайжан, украин, та-
джик база орус кухняның
аш-чемин онзагай болган.
Шылгараан эддечтерге
мактал бижиктерин, белек-
терин тывысган.

А. РОМАНЮК.

«ХУЛУМЗУРУГНУ» ОРУКТАРЫ

«Чаа орук» совхозтун
сүт-бараан, ферманың
комплексин үнүүшкүнү
«Хулумзур» агит-
бригада кылган. Аңаа
барганнар ферманың
ажып - херектери - биле
ганымып, куш-ажычы
дузаны база көргүскөн-
нөр. Бо ферма коллек-
тив районда мураңчы
коллективтеринң бирээ-
зи.
Ферманың ажыдаңчы-
лары бот-тывыңгыр артис-
терин көргүзүлгөни
сонуургал-биле хүлөп алган.
Ырлар, таңылар, шоодуг
чугаа хей болган. Ферма-
ның ажыдаңчыларыңа
СЭП ТК-ның ноябрь
(1982 ч.) Пленумунун ду-
гайында материалдарын ба-
за тапшытырган.
Шак ыңың комплексин
үнүүшкүнүн «Хулумзур»
районун өскө ферма-
ларыңга база кылган. Ам
малчыларның байыраг
хурааларыңга көргүзүр
концертин белеткен алган.
Д. ДАМБА-ХУУРАК,
Эрин район.

БАЙЫРЛАЛГА УТКУШТУР

Профбөлүсүлөдүн
урулгарың «Радость»
ансамбли ССРЗ-ниң 60
чылыңга тураскааткан
концерт программаны
белеткен турар.
Программада бистин чур-
гун алгы-алгы республика-
ларының уластарының я-
зы-бур ырлары кырып ту-
рар. Оларның аразында
«Күн-ажыкчы найыра-
лды», «Адым» дээ өс-
кө-дээ ырлары, ССРЗ-ниң
хей национал уластары-
ның таңыларын база кө-
рүкчүлөргө бараалтаар.

Р. ДОЛЗАТМАА.

МУРНААН

Григорий Базыр-оол -
«Торгалы» совхозтун
Чоо-Суур салбырында
мураңчы чолаачы. Ол
бо хүнүнде мында Ка-
дай-Базыр хойжу брига-
даның малчы колдун-
дарыңа сүт сөөртүп
турар.
Юбилейинг кылда амың
чолаачы эки көргүзүлгө-
лөг ажыдаң турар. Сал-
бырың чолаачыларың
аразында калбарган на-
рышка Г. Базыр-оол тиле-
кчи болуп үнөтпө, Москва
Улус ажал-атгыттын
чедикчиликтеринин деле-
генге баар пүткө-биле
шанатташ, алаа четкен
көлөп.

Ч. МОГУЛ-ОЛ.

Өвүр район.

ХААК ОРУУ АЖЫТТЫНГАН

Эрткен өспөсөөдө ча-
раш чурмаадың «Тайга» ста-
циясыңа кышкы спорт сөз-
дунун ажыдаңчылыгына ту-
раскааткан хоорайның спорт
комитетинин организаста-
ны хаак маргылаады болуп
эрткен. Маргылаады болуп
хооркуускомун спорт коми-
тетинин даргазы М. Д. Баче-
оол, хооркууском даргазы
Ш. Д. Кууларга өсө берген.

— Коммунист партия
болган Совет казак чоңуң
кадым дээң канчаар-даа а-
ажок узуг кичээңиң салып
турар. Бо эртпн турар спорт-
чу маргылаады ССР Эмдери-
ниң 60 чыл болур алдарың
юбилейинге тураскааткан, ма-
наа бүгү спортчулар болган
күш-ажыкчы коллективтер-
ниң төлөөлүчүлери хой-биле
киркип турары өөрүнүгү-
дүр — деп, Ш. Д. Куулар чу-
гаадаш, маргылаадың кир-
жикчиликтерин спортчу че-
дикчиликтерин күзөөн.

Кышкы сезонга тураска-
аткан маргылаадың түгүн эр-
кен чыгыш чемпион болган
командадагы капитаны
көзүрөөнөр.
Эр узуг үш кижик кырык-
чалың 5 километрге, херек-
нөр үш кижик — кырыкчалың
3 километринг эстафетала-
рыңа маргылаады.

Бирги бөлүккө ертумак бол-
ган дээң өрөөндөгү черлерин-
инг спортчулары, ийги бө-
лүккө күш-ажыкчы коллек-
тивтеринин төлөөлүчүлери ки-
ришкенер.

Бирги бөлүктөң 3х3 кило-
метр хемээдиг эстафетаны
эң кыска үедө эрткен, № 4

профтехучилищенин урулар
командады өрөөндөгү черле-
ринин аразында бирги черин
эззөөн. Учашкыңгыр тренер,
бирги разрядчы Екаторина
Чуруто үш километр хемээ-
ди 17 минута 50 секундта иш-
тинде эрткен, эң дээр уени
көргүскөн. Ийги черде пе-
дагогика институтунун коман-
далары эззөөнөр.

Ийги бөлүккө Тываның
геология экспедициясының
херекчелери эки түндөлдү
чедип алган, бирги черин э-
ззөөнөр. Электри четкилерин
болган четкилерин болган
физикке команданың кы-
жыңгырчы В. Сорокин, В.
Бронников олар бир-ле дуга-
рында барык ден чыгыш кел-

ди элешкенер.
Эр узугтун 3х3 км хемээ-
диг эстафетаның бирги бө-
лүгүн эң шымырак спортчу-
лар кырышкенер. Аңаа эр-
кен чыдагы чемпион № 4
ХПТУ-нун, № 1 профтехучи-
лищениң педагогика инсти-
тутунун, Кызыл гарнизону-
нун болган оон-даа өскө кол-
лективтерин аразында мар-
гылаа чыдаң болган.

Маңаа бирги черин Кызыл
гаризонуң дайынчылары
бүзүрөөдү-биле эззөөнөр.
Старт соода үр-даа болбаан-
да физикке команданың кы-
жыңгырчы В. Сорокин, В.
Бронников олар бир-ле дуга-
рында барык ден чыгыш кел-

спедициясының, электри чет-
килеринин, үзетпүр бараан-
лар садымын коллективтерин
тус-тузунда шаңнадыг чер-
лерин эззөөнөр. Тилекиң
командадагы хоорайның
спорт комитетинин кубокта-
рын болган эртенгиг белек-
терин оон даргазы М. Д. Би-
че-оол тывыскан.

Ук маргылаа белиң орга-
низаыт болган массалыг бо-
луп эрткен. Аңаа нинтизи-
биле 40 ажыг коллективте-
ден 300 хире спортчу кириш-
кен. Республика тигорайны-
зымын, хоум-даш разряды-
нын, электри четкилеринин
командалары маңа эң иден-

кейлиг чоруун көргүскөнөр.
Де 14 шылааны күш-куз-
гура башымы В. В. Чуруто
болупун 8, 10 хырамы ийи оол-
лары-биле 3х3 км эстафетала-
рыңа чыдаң өрөөндөгү
черлеринин болган буу-
руге коллективтеринин дээр
көргүзүлгү болганы со-
луп.

«Тыва тузуг» трестин, ту-
зуг кезектери комбинаттын,
аэропортуң, республика эм-
негезинин узуг коллективте-
ри маргылаага киришкени
хараалачыг.

В. КАРА-САЛ.

ЧУРУКТАРДА: эстафета
үзүлгө: Кызыл гаризонуңун
спортчулары (солгай тала-
дан) В. Сорокин, В. Бронни-
ков.

Авторунун фотолары.

Кино болгаш

к о р у к ч у

АРТЫК СЕТКИЛА АРА ДИЖЕР

Алысак-чиксек, ажырымчы
чорук дугайында тыва улус
шагдан өөр мерген, тывымык
үлөгөр чугааларыг. «Элуг
хырын ээин өдүр», «Артык
сеткил ара дужер», «Оорун
орун дужук» болган оон-даа
өскө. Чадый-чиби кижилерин
сойлаан, шотокан чечен-
мерген чугаалар кайы-да
улуста эдөөн, ол чүңү хереч-
лөп турары дээр, чөптүг
тынычы, ак сеткилдиг чорукла
ынак улус эргинин бо бужар
артымшыкыңга алымыңга
таарымайн чорааны илден.

Республиканың киноогра-
фында чедикчиликниң үңүп
турар чидиг, дүшкүрүлүг, сө-
жеттиг «Немеле ис» деп кино-
да мээ-шынар кижизиниң
тегинин дугайы чугаалап ту-
рар. Бо-солун сөжеттиг кино-
ну «Азербайжанфильм» ки-
ностудияга үлдүргөн. Чаа ки-
нонуң кол утка шынарына
чүү кол эзек болганга! Аңы-
ак эчки Назим бодунун ары-
нурун санчап ышкыңаңа! Бо
билдирмес айтырлар со-
вет көрүкчүлүн мурунуга
ылаап-ла тургустунуң кэр.
Бир-ле дугаарында Назим тө-
лүк сеткилдиг, чик амын-
ралга ынак, бодун тогунар,
күрүндөн хойну алган, оон
орунуга болуңдан өвөштин
бээр күзөлдүг. Ол тускай эр-
темин чедип-даа алза, алза
сагмы байырында, ымын-
лары чон: «Хырын тосса-да
караа тоспас» деп шоолар.

Амырларга дужукаа чок,
далыкпаан хып дөн чалым
кыс Наргизга дугайың ал-
ган, оон бодунун кара ал-
дыңга кирип алыр болаан. Ол
сезик чок сеткилдиг уруг өс-
кө бөлүк оорданып бүзү ар-
га-биле үтөп алган үнелиг
эртине-лаштарың билбей өскө
бир орта даңчып бээр дөш
чоруптар. Ол «солчан» холга
кирип алыр согула-биле
дүштү Наргизтин амын-
чыңга Назим чедип каар. На-
зим дээрке какар өдүрүкчү
дүр дээрин дужукаагы и-
стектин иштинде эңелерин
турары көрүкчү аскерлер. Үгү
тегген аар херөөн Назим че-
же-даа хереп булаа, серем-
чилдигиң совет херестер олу
амалыктыңтар. Көрөсч өсч
өдүрүкчү чөптүг алаан тай-
лаваан...

С. САНДЮ,
көрүкчү.

ХЫНАМЧАЛЫГ

Күрүеня материалдыг э-
кореңиңиң кыскаан калаа-
лаары чугула айтырар. Албын
организация, бугуруге чер-
леринге ерт аныктып, оорза-
мыр чоруктары болдурбас
таалазы-биле ында дүңкөй та-
пымыларын харымсалгазы
база үлүг. Албын организа-
ция, бугуруге черлеринин
машып-техниказы ыччан
шүштү гаражага турар болгай.
Ыччанга гаражага ерт аймы-
лы ондыктар.

Объектинин хүлөп алган
таңымал азы контролөр өрткө
удур херекселерин тегелген,
хылап көрүкчүлүг. Гараж
экинчи каап, шоочалаар бе-
тиңде, оон иштинде байдалды
ык хылап көрүкчү болган кы-
вар-чаар материалдар төгү-
лөп черлерин демделген ал-
ган, ол дугайың гаражың
харымсалгазы ажыдаңчы-

ларыңа дынадыр. Бир өвөс
албын организация черлерин-
ге бугуруге хараажың
гаражтарла элзетин төктү-
мөп, телефон ажыдаңас бол-
за, хооркуускомун иштиң
херектер килдизинин чанында
өрткө удур килдизинин ды-
надыр.

Кызыл хооркуускомун
иштиң херектер килдизинин
таңымал албында хүлөп
ажылып ак сеткилдиг күс-
сөдүп турар контролөрлөр, та-
нымылар эвөш өвөс. Оларга
Е. Курбанов, Л. Намчалма,
Т. Губарова, Е. Неволлина, А.
Түлүш болган оон-даа өскө-
лөр дамаажың. Устунда ады
кырышкан амындала белиң
харымсалгалар, бодуңа-
даа, өскө-даа кижилерге не-
гелделг.

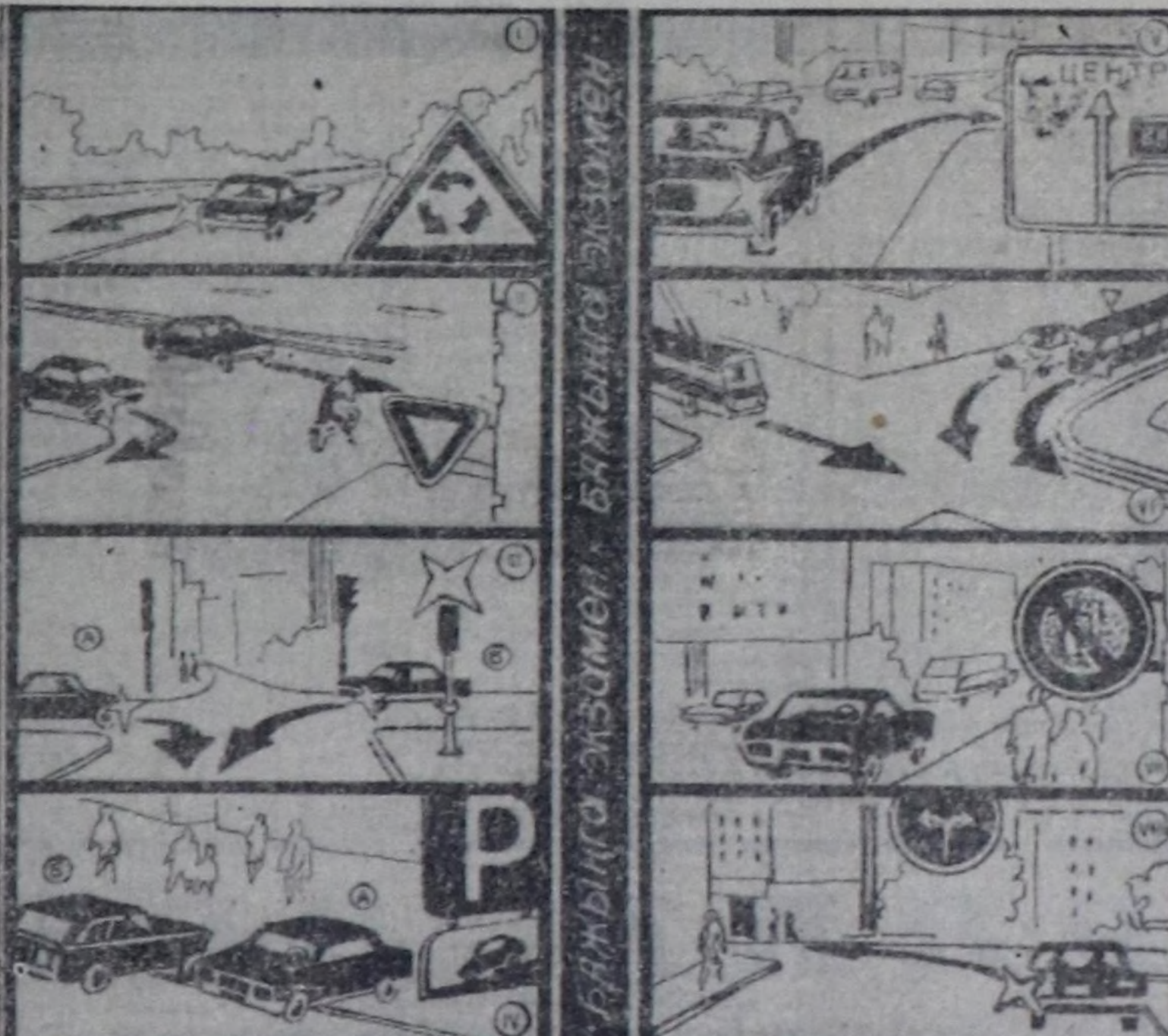
С. САНДЮ.

КИЖИ БОЛГАШ АВТОМОБИЛЬ

Он бирги беш чылдың даа-
галарын, ылаңгыга ССРЗ-ниң
Аш-чем программаның амы-
далага чедикчиликниң бот-
тандырылыңга автомобиль
транспортту улуг рольду ой-
наар. Автомобиль транспорту-
нун болган оон кол башка-
рыкчыларың — чолаачылар-
ның мурунуга садымың со-
ругаларың чедикчиликниң
күсүлөр төлөөдө, орук шим-
чээшкениң дүрүмүн чолаачы-
бырзуңуң эки билдир,
оон бүгү негелдесерин шы-
гың сагмың эргекч чугула.

Бүгү чуртта, оон иштинде
бистин республикада автома-
шиналар саны көвүдөөн-
биле холбайтыр чолаачылар-
ның саны база чыл бүрүдө
улам өсүп турар. Хамааты-
ларың хуузуңда автомашина-
ларың, мотоциклдеринин
саны база чыл бүрүдө улам
көвүдөп турар. Ыччанган
орук шимчээшкениң дүрү-
мүн негелдесерин мааса-
зы-биле пронагадалаары,
оо негелдесерин чигең-биле
күсүлдерин чедип алыр — кү-
рүс укур-дуулаңг чугула
сорула-дыр.

Тыва АССР-ниң экономика-
ны хөгжүдериңге автомобиль
транспортту чугула рольду ой-
нап турар болган оон соон
оорза-даа ойнаар. Ыччанган
орук шимчээшкениң дүрү-
мүн негелдесерин тайма-
быраарың, оо негелдесерин
ин чылаачы бүзүрүңуң шы-
гың сагмың чедип алы-
рың оон кичээңиң ут-
ландырып турар. Орук шим-
чээшкениң дүрүмүн прона-
гадалаар сорула-биле
«Шың» солуга «Ө-бүлгө
мылаада» деп темалыг ай-
тырларың чуруктары-биле
кады парала эгелзөөн. Ол ай-
тырларга мың харымалар-
ның бээрине илденгилг кы-
жыңгыр бүгү чолаачыларды,
хуузуңда транспорттук ха-
матылардан редакция дилеп
тур.

I. Бо орукка дедир эеп болур бе?

1-болур

2-болбас

II. Автомашинаны кол орук-биле эртти-

рер дөшн мотоциклдиг кижик шың тоста-
ган бе?

3-мын тостаган

4-тостаганмы шын өвөс

III. Чолаачылардан каймыз бирөөнүн

мурнай эрттирер?

5-чолаачы А

6-чолаачы Б

IV. Машина турар черге чолаачылар-
ның иштинде машинамы кым тын тур-
гусканы?

7-ийилээ тын тургускан

8-чүгүлө чолаачы Б

V. Согуң-биле айтыңгы утганымыңа

оо чолаачың эңне дүргөн чорур хем-
чөөл чексе?

9-60 км/ч

10-70 км/ч

11-90 км/ч

VI. Бо орук бейлиринге оо транспорт

хемдерин канчаар дараалаштыр чо-
руула?

12-трамвай болган автомобиль, трол-

лейбус

13-трамвай болган троллейбус, авто-

мобиль

VII. Оруктун бо талаамаңа машина беш

минуттаң хой турарын чөпсөөрү бе?

14-чөпсөөрү

15-чөпсөөрү

16-саарым саның хүнүңдө

чөпсөөрү

VIII. Согуң-биле айтыңгы оруктаң бо

чолаачың бар чорур дүрүмге таар-

жыр бе?

17-тааржыр

18-таарышпас

IX. Автомобильдин мурун чырыда-

рыңа кандыг өңүг чымыкты узуг шы-
дере (фараларга) чөпсөөрү бе?

19-чүгүлө ас

20-ас болган сарыг

X. Адың огуң мотоцикл башкарып

га хуузуңда өрөөндөгү огуңуң пазы-
хымы кан болур укуртула?

21-кап-лаа хырамы болза, ажырыбас

22-палың 12 хардан эвөш өвөс

23-14 хардан эвөш өвөс

24-16 хардан эвөш өвөс.

Редакцияның
АДРЕЗИ: ИНАЕКС
667000

667000, Кызыл. Шетинки болган Кравченко кудумчуу бажың № 3. Телефоннары: Редакторун 2-24, 63,
2-23-54, харымсалгалыг секретарының 2-23-35, секретариатын
индизинин 2-31-75, кулутура кылдынып 2-23-54 көдөз ажа-аңыг кылдынып 2-21-47 үзетпүр
кылдынып 2-20-60, корректорларың 2-27-41, ухталатканың 2-12-45, солун келбей барганда
2-23-35, партияны амыдала болган совет тургузуг кылдынып 2-37-13, пронагада
кылдынып 2-31-75, аңаа кылдынып 2-41-27, информация
2-32-75 телефонче долгаар.

Чыгар № 1970.
Солун неделяда 6 катан
үнөр.